

Din Skog

Tips!

Värna dina
kallkällor

GEMENSAM VÄG
OFTA EN BRA AFFÄR

DÖD VED GER
LIV I SKOGEN

Carl Christians skogsportfölj växer

DIN SKOG distribueras till skogsägare med skog i de fem nordligaste länen. Kontakt för frågor som gäller nya prenumeranter, adressändringar och reportagetips: misan.lindqvist@sca.com eller tel 060-19 31 16.

REDAKTION

Ansvarig utgivare:

Jonas Mårtensson

Redaktör:

Misan Lindqvist

Projektleddning:

Kerstin Olofsson Kommunikation

Formgivare:

Matsson Reklam & Information

På omslaget:

Carl Christian Ottander

Omslagsfoto: Michael Engman

Tryck: V-TAB Vimmerby

Upplaga: 41 000

Citera oss gärna, men ange källan.

Adress: SCA Skog AB, 851 88 Sundsvall

Tel: 060-19 30 00

Hemsida: sca.com/skog

SCA värnar om den personliga integriteten för prenumeranter av våra tidningar. Läs mer om hur vi hanterar dina personuppgifter i vår integritetsskyddsinformation på sca.com. Om du inte längre vill prenumerera på Din Skog kontakta misan.lindqvist@sca.com så avslutar vi omgående hanteringen av dina personuppgifter kopplad till denna prenumeration.

KÄRNAN I SCAs verksamhet är den växande skogen, Europas största privata skogsinnehav. Kring denna unika resurs har vi byggt en välutvecklad värdekedja baserad på förnybar råvara från våra egna och andras skogar. Vi erbjuder förpackningspapper, massa, trävaror, förnybar energi, tjänster för skogsägare och effektiva transportlösningar.

INNEHÅLL

4 VÄXANDE SKOGSPORTFÖLJ

Carl Christian satsar på bredd i sina skogar.

8 100 ÅR I SKOGENS TJÄNST

Bracke Forest ser positivt på framtiden.

12 VÄRNA SKOGENS KALLKÄLLOR

Så hittar och skyddar du kallkällor.

16 EN VÄG MED FLERA ÄGARE

Andreas byggde väg med grannarna.

24 DÖD VED GER LIV

Död ved i skogen viktigt för biologisk mångfald.

27 SCA SÅGAR CONTORTATALL

Provsågningar i Gällö ger viktig kunskap.

30 PÅ PASS I ÄLGSKOGEN

Elisabeth jagar på eget skifte.

37 ELTIMMERBIL I DRIFT

Nu rullar SCAs och Scania's unika timmerbil.

Nya vindar i Sverige och snålblåst i EU

SVERIGE HAR GJORT SITT VAL för de kommande fyra åren. Efter något av en valrysk blev det till sist högerblocket som stod som segrare. Moderaternas Ulf Kristersson har fått möjligheten att bilda regering, men när detta skrivs någon vecka efter valet är det ännu inte klart vilka som kommer att ingå. Oavsett vem som i slutändan blir Sveriges nya statsminister så är vår förhoppning att vi får en handlingskraftig regering som för skogsnäringen framåt och står upp för svensk skogspolitik i EU.

En stor majoritet av ledamöterna i Sveriges riksdag har en positiv syn på skogsnäringen och på ett aktivt svenskt skogsbruk. Den ståndpunkten hoppas vi nu ska få ett tydligare genomslag i politiken. Därmed inte sagt att vi inte ska bevara och skydda skogar – det ska vi såklart också göra, men vi måste skydda rätt skog och på rätt sätt, så att vi får en långsiktigt effektiv naturvård.

EN VIKTIG FRÅGA framöver är också att besluta om hur vi sköter våra skogar ska fattas i Sverige, och inte på EU-nivå. Skillnaden mellan olika skogstyper i Europa är stor och det är därför viktigt att beslut om skogen och hur den ska skötas fattas på nationell nivå.

Vi ser med stor oro på de följder som kan uppstå om EUs inflytande ökar. EUs skogsstrategi missar till exempel skogsnäringens totala bidrag till den gröna omställningen. Skogen lyfts främst upp som en kolsänka, men den är ju långt mer än så. Hållbara produkter från skogen är avgörande för att vi ska klara klimatutmaningen. Skulle vi tvingas minska användningen av skogsråvara till klimatsmarta produkter kommer vi i stället att behöva tillverka mer produkter av material som har en negativ påverkan på klimatet. Det leder i sin tur till att vi tvingas gräva

upp mer fossilt kol ur backen för att ersätta skogliga produkter med exempelvis plast och betong. Det är helt fel väg att gå.

FÖR NÅGRA VECKOR SEDAN röstade EU-parlamentet igenom ett smått absurt förslag om restriktioner för skogsbränslen. Mitt under rådande energikris vill EU stoppa möjligheten att utnyttja rester från skogen till bioenergi, med argumentet att det inte

är hållbart. Om förslaget genomförs hotas en stor del av bränsleförsörjningen i svensk fjärrvärme- och biokraftproduktion. Bioenergi är nämligen Sveriges största energikälla och svarar för 38 procent av all energianvändning. Även andra länder påverkas kraftigt eftersom bioenergi utgör 60 procent av all förnybar energi i EU.

Nu förväntar vi oss att regeringen agerar kraftfullt kring de här frågorna. Vi skogsägare och skogsnäringen kan bidra stort till Sveriges välfärd och till klimatomställningen, men vi måste få rätt förutsättningar med tydliga och långsiktiga regler som banar väg för ett fortsatt framgångsrikt skogsbruk.

VI ÄR ÖVERTYGDA OM att skogen kan brukas på ett klokt sätt så att den ger värdefull råvara, bioenergi och skapar sysselsättning och skatteintäkter, samtidigt som vi bevarar den biologiska mångfalden och gör en avgörande insats för kampen mot klimatförändringarna. Nu är det upp till vår nya regering att sätta riktningen framåt.

JONAS MÅRTENSSON
AFFÄRSOMRÅDESCHEF SCA SKOG

På tapeten

EU-parlamentet tycker att det bästa för klimatet är att avverkningsrester blir kvar i skogen. De menar alltså att det är bättre att grenar och toppar ligger och ruttnar och avger koldioxid – i stället för att användas till bioenergi som kan ersätta fossila bränslen i värmeverk och pannor, och även som råvara för biodrivmedel. Det är kontraproduktivt för den gröna omställningen!

Skogsnäringen gör skillnad för Sverige! Branschen sysselsätter totalt 120 000 personer över hela landet, vilket motsvarar drygt två procent av det totala antalet sysselsatta i den svenska ekonomin. Varje jobb inom skogsnäringen skapar dessutom närmare ytterligare två jobb bland underleverantörer. Det visar rapporten "Skogsnäringens betydelse för välfärden 2022" som bl a Skogsindustrierna står bakom.

Carl Christians skogsportfölj växer

A man with a beard and glasses, wearing a bright blue jacket over a dark green shirt and black pants, is walking through a forest. He is carrying a black briefcase in his right hand and looking upwards with a slight smile. The forest has tall, thin trees and a ground covered in green and yellow foliage.

Mer om Carl Christian

Ålder: 46 år.

Familj: Sambo, två barn på 17 och 19 år samt en strävhårig dvärgtax.

Gör: Investeringsstrateg och skogsbrukare.

Det bästa med att läsa skogsvetenskap: Att få djupare kunskap om skogens komplexitet.

Så spenderar jag helst en dag i skogen:

Med röjsåg eller med bössa på jakt.

För drygt fyra år sedan köpte Carl Christian, Calle, Ottander sin första skogsfastighet. Han såg det som en långsiktig investering och en extra pensionsinkomst. Nu har han köpt fler fastigheter, med tanken att skapa en portfölj av skog. Han är dessutom i slutfasen med att skaffa sig en examen i skogsvetenskap.

– Att jag även skulle få en sådan känslomässig koppling till min skog som jag har fått, det trodde jag nog inte, säger Calle.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: MICHAEL ENGMAN

Solen lyser över den lilla byn Sör-Imnäs i nordvästra Ångermanland. Fjällsjöälven rinner i sakta mak och det enda som hörs är vindens sus över skogen. Här har Calle hittat sin fristad vid sidan av vardagslivet i Stockholm, med familj och jobbet som aktiestrateg på Söderberg & Partners. Han är numera ägare till en av byns gårdar och har sina tre skogsfastigheter inom en tiomilsradie.

– Att skaffa gården var viktigt, för att ha en bas när jag är här uppe.

FINANSVÄRLDENS PORTFÖLJTÄNK

De nya skogsfastigheterna är köpta med samma affärs-mässighet och noggrannhet som han hade vid det första köpet, men med insikten om att man ibland måste kompromissa med vissa av sina önskemål för att det ska bli en bra helhet i slutändan.

– Jag har anammat samma portföljtänk som finns i finansvärlden. Man ska ha bredd och inte lägga alla ägg i samma korg. Så nu har jag en skogsportfölj med skog av både gran och tall, i olika åldrar och med olika behov av åtgärder. Tillsammans bildar de en helhet som kommer att ge mig ett bra flöde i mitt skogsbruk. Och jag hoppas så klart att jag kan köpa mer skog, för sett till mina drömmar och tillväxtnål så har jag bara kommit halvvägs. Jag ser skogen som min möjliggörare till ett bra liv, där jag får friheten att göra som jag vill.

LÄRA SIG MER OM SKOG

Calle hade en tydlig uppfattning om vad hans skogs-köp skulle innebära rent investeringsmässigt.

– Det har också förverkligats och mer därtill, med tanke på de senaste årens prisutveckling på skogsmark. Men jag hade inte riktigt räknat med hur mycket det faktiskt skulle betyda för mig att äga skog. Skog är så fascinerande, den är alltid i ständig förändring. Den bryr sig inte om corona, krig, inflation och andra orosmoment som påverkar oss människor, utan fortsätter bara att växa. Och så finns det ju hur mycket som helst att lära sig om skogen!

För att lära sig mer om skog och skötsel började

”Man ska ha bredd och inte lägga alla ägg i samma korg.”

Calle att läsa till en treårig kandidatexamen i skogsvetenskap vid Linnéuniversitetet i Växjö hösten 2018. Studierna har skett på distans vid sidan av hans ordinarie arbete.

– Det är mycket pengar inblandade i skogsaffärer, så jag vill lära mig mer för att kunna göra bra affärer och vara väl insatt när jag har diskussioner med virkesköpare. Det har verkligen varit kul att studera och nu återstår bara mitt examensarbete, säger Calle och tillägger:

– Tack vare studierna har jag bland annat fått förståelse för hur viktigt det är med skogsskötsel. Det är på skötta skiften som det händer rätt grejer, medan utebliven skötsel ofta betyder att det inte blir så bra.

GILLAR ATT RÖJA

Calle spenderar runt en månad per år i den egna skogen. Eftersom skogen ligger närmare 60 mil från hemmet i Vaxholm gäller det att ta vara på tiden när han väl

Calle har ett stort intresse för skogen och för sin skogsekonomi. Han sköter ekonomin på egen hand, men tar lite hjälp av en redovisningskontakt som kan ge en utomstående bedömning.

– Skogsekonomi är snårigt med många avdrag och skatteeffekter, men det är för mycket pengar inblandat för att jag ska kunna släppa det helt, säger Calle.

är på plats och det finns gott om saker att göra, både med gården och skogen.

– Det är tur att jag gillar att jobba! Jag röjer själv, och särskilt en av mina fastigheter har ett riktigt röjningsberg som jag måste ta hand om. Det roliga med att röja är att man ser resultatet på en gång. Sedan har jag även planterat en del, med lite hjälp av mina två

tonåringar, berättar han.

– Jag har ett vardagsjobb som är roligt men där jag sitter mycket vid datorn, medan det blir mer fysiskt arbete i skogen. Det är en bra kombination så att både knopp och kropp får jobba!

Alla fastigheter har en skogsbruksplan som Calle följer.

– Planerna är ett viktigt verktyg för att kunna ha en god överblick över avdelningarna och helheten. Sedan har jag stor nytta av SCAs digitala tjänst Skogsvinge, inte minst när jag är ute i skogen. Appens gps-funktion gör att jag kan se exakt var jag är på skiftena. Skogsvinge är helt suveränt och ett fantastiskt hjälpmedel.

SAMARBETSPARTNERS

För större åtgärder, som gallring och slutavverkning, har han tagit in externa samarbetspartners.

– Jag har delvis gått på pris, men även service och engagemang är viktigt i valet av en affärspartner. Här har mina nyvunna skogskunskaper verkligen gjort nytta eftersom jag har kunnat ha helt andra diskussioner med köpare, med möjlighet att bekräfta att det som de föreslår också stämmer.

Han brukar vara engagerad i planeringsprocessen inför en avverkning eftersom han har bestämda uppfattningar om vad som ska göras och i viss mån hur.

– Men jag lyssnar så klart också på köparen och på de entreprenörer som jobbar i min skog, för de är otroligt duktiga på det de gör.

Calle är inte främmande för att prova lite nya saker i sitt skogsbruk. Han har hunnit med att så contorta vid en förnygring och vid en tallplantering fick plantorna en gödseldos redan vid planteringsstillfället.

– Det ska bli spännande att följa!

Han har också funderat på att certifiera sin skog, men inte gjort allvar av det ännu.

– Jag är lite osäker. I dag är mycket kring certifiering ifrågasatt av kritiska röster och om regelverket skulle förändras skulle en certifiering kunna leda till att jag blir begränsad i mitt skogsbruk. Men i grunden tycker jag att certifiering är en bra sak, så jag lär nog välja det framöver.

Calle tycker att det är viktigt att följa med i debatten kring skogen, men att det är synd att tongångarna har hårdnat.

”Jag kan både äta kakan och ha den kvar.”

– Jag kan nästan ta det personligt när Sveriges framgångsrika skogsbruk, som bygger på mångårig forskning, ifrågasätts. Och det är tråkigt att man inte kan acceptera att det finns olika uppfattningar om exempelvis skötselmetoder. Visst, hyggesfria metoder som blädning kan säkert fungera för en del, men det är trist när vissa hävdar att det plötsligt är det enda sättet att förnygrä skog på.

Han är övertygad om att skogen ska brukas och inte lämnas orörd som kolsänka.

– Skogen måste förnygras och antingen gör vi det eller så gör den det på egen hand. Och det krävs skötsel även för att bevara skyddade miljöer. Det visar ju stora angrepp av skadeinsekter som granbarkborre, som förstör i många naturreservat.

ÄTA KAKAN OCH HA DEN KVAR

Det roligaste med att äga skog är att det är en fantastisk tillgång, konstaterar Calle.

– Det är en bra investering som man även får uppleva fysiskt genom att vistas i den och när man jobbar i den så jobbar man åt sig själv. Jag kan nyttja den nu och samtidigt är den en långsiktig investering – jag kan alltså både äta kakan och ha den kvar!

– Det tråkiga är väl att man oroar sig för stormar, skadedjur, brand och ändrad lagstiftning som ifrågasätter äganderätten. Men jag tror på skogen och hoppas kunna bygga på mitt innehav. Närmast hoppas jag att jag kommer i fas med skötseln och på sikt hoppas jag att mina barn blir intresserade av att ta över och fortsätta bygga på det som jag har påbörjat.

Hur förvaltar du skogen i en föränderlig tillvaro?

– hjälp Carl Christian med hans examensarbete

Du som äger skog kan hjälpa Calle med hans examensarbete genom att anonymt svara på tolv enkätfrågor. Syftet med undersökningen är att ta reda på hur privata skogsägare ser på sin förmåga att förvalta sin skog i en föränderlig tillvaro.

– Det är mycket som sker, bland annat vill EU mer och

mer styra Sveriges skogsbruk och klimatförändringarna innebär också en utmaning. Hur sjutton ska man hantera detta och hur ska man resonera kring sin skog? Jag tänker att jag inte är ensam om att ha dessa funderingar och i mitt exjobb hoppas jag kunna fånga upp hur andra tänker, säger Calle.

Har du frågor till Calle, eller vill få enkäten skickad till dig, så mejla på: cottander@icloud.com

Du kan även fylla i enkäten via den här länken – den är tillgänglig under hela oktober:

<https://docs.google.com/forms/d/1n6ygl8XSQ9wYd3W1l9oAceG1aWG5vi43a0XpM9t9obM/edit>

I 100 år har Bracke Forest i Bräcke tillverkat skogsbruksredskap och maskiner med hållbarhet i fokus. De utvecklar och tillverkar främst markberedare, men även aggregat för plantering, skogsvård och bioenergi. Klas-Håkan Ljungberg är vd och barnbarn till Hjalmar Ljungberg som grundade företaget.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: BRACKE FOREST

100 år i skogens tjänst

Grattis till 100 år i skogens tjänst!

– Tack, det känns bra! Eftersom vi fortfarande finns kvar så måste vi ju ha gjort något rätt.

Hur skulle du kortfattat beskriva era 100 år?

– Det var min farfar som grundade företaget 1922. Det hela började med produkter för jord- och skogsbruk, men sedan 1960-talet har vi koncentrerat oss på skog och skogsvård. Vår specialisering, främst på markberedare, är nog nyckeln till framgången och i dag är vi ett välkänt namn på marknaden, med kunder i många länder.

Du förvaltar din farfars skapelse – vad är du mest stolt över?

– Personalen! Vi har 15 anställda och de jobbar verkligen för våra produkter och för möjligheten att leva och bo i Bräcke med omnejd, men med hela världen som arbetsplats.

Vad gör ni för nytta för skogsbruket och skogsägare?

– Våra maskiner bidrar ju till att det kommer upp ny skog. Vi förbättrar förutsättningarna för plantor och frön att överleva och få en förbättrad tillväxt. Vi var till exempel först med att tillverka markberedare som skapar planteringshögar med omvänd torva. Det ger optimala planteringspunkter som skapar bästa möjliga miljö för plantorna och ökar volymtillväxten.

En korrekt markberedning ger bland annat mer fukt och näring till plantorna och släpper in mer solljus. Högläggningstekniken ger dessutom mindre påverkan på marken och man får en plantering som är både effektiv och hållbar.

Vi är även verksamma på det södra halvklotet, men där behöver vi tänka på helt andra saker, eftersom växtmöjligheterna och trädslagen är annorlunda. Oftast strävar man efter att plantera i en grop som ger skugga och fukt åt plantan.

Ni har samarbetat med SCA i över 50 år – hur kommer det sig?

– SCA är en bra och aktiv partner, som under alla år har drivit på utvecklingen eftersom de ser en bra föryngring som ett prioriterat område. För oss är det viktigt att utvecklingen görs i nära samverkan med skogsbolag, entreprenörer och skogsforskning, både i Sverige och i andra länder. Tack vare samarbeten får vi till exempel en bra överblick över de allra senaste forskningsrönen som handlar om det bästa sättet att plantera.

I juli köptes Bracke Forest av maskintillverkaren Komatsu. Vad innebär det?

– Att vi får en stor och stark ägare. Bracke Forest kommer att vara kvar som ett eget märke, men vi får ett bra stöd för att kunna komma in på nya marknader.

Vad händer framöver, satsar ni på 100 år till?

– Ja, absolut! Det händer mycket spännande. Vi är till exempel med i samverkansprojektet Autoplant, som handlar om att ta fram nästa generation markberednings- och planteringsmaskin, och det tror jag mycket på. Autonoma maskiner för markberedning och plantering är en viktig del av framtiden för skogsnäringen.

Mer om Klas-Håkan

Ålder: 62 år.

Bor: I Bräcke.

Familj: Fru, hund och tre vuxna barn.

Bästa Bracke Forest-upplevelsen: Att få uppleva ett 100-årsjubileum. Men det var även speciellt då vi efter något år såg de första plantorna som hade planterats med Bracke P11 och hur bra de hade växt och nu var på väg att bli träd. Redan då på 1990-talet såg vi mekaniseringen av planteringen som något som skulle komma.

Viktig virkesaffär ger stöd till Ukraina

I AUGUSTI DELTOG SCA i en virkesauktion som Arvidsjaurs Allmänning genomförde med syfte att skänka hela intäkten till stöd åt Ukraina. Auktionen gällde en avverkning som var värderad till 85 000 kronor.

SCA vann dock inte budgivningen, vars slutpris blev 180 000 kronor. Men SCA bidrog ändå med samma belopp som allmänningen och skänkte därför 85 000 kronor vid sidan av auktionen.

– Vi gör många virkesaffärer och den här tyckte vi var särskilt angelägen att få vara med på. Vi lade inte det

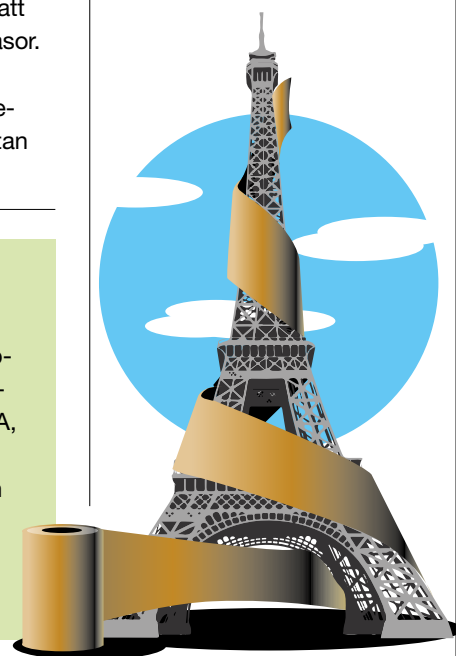
vinnande budet, men det var ett lätt val att ändå skänka 85 000 kronor vid sidan av den summa som virkesauktionen bidrog med, säger Jonas Mårtensson, affärsområdeschef SCA Skog, och tillägger:

– Situationen i Ukraina är fruktansvärd. Det här var ett bra sätt att konkret kunna bidra till de verksamheter som jobbar för att hjälpa dem som är drabbade av krigets fasor.

Tack vare fler bidrag blev den totala summan 315 000 kronor. Pengarna fördelas mellan Unicef, UNHCR och Läkare utan gränser.

Visste du att....

11 000 TON maskinutrustning, motsvarande vikten av 1,5 Eiffeltorn, monteras i Obbola pappersbruk under arbetet med att bygga en ny kraftlinermaskin. Maskinen ska tas i drift 2023.

Fler start-up-företag får stöd av SCA

NU ÄR SJÄTTE OMGÅNGEN av The Forest Business Accelerator i gång, där start-up-företag får hjälp att ta sina affärsidéer vidare. Acceleratorn, som korskopplar skoglig utveckling med digitalisering och entreprenörskap, är ett samarbete mellan SCA, IBM, RISE Processum och affärsinkubatorn Bizmaker.

I år deltar fem företag: Reselo AB, Flasheye AB, Biosorbe AB, Helios Innovation och Micro Dr. Företagen har affärsidéer som bland annat handlar om att torka virke med mikrovågor och om att utveckla ett nytt material från svensk skogsråvara som kan ersätta plast och gummi.

SCA samarbetar med Medelpads botaniska förening

FOTO: MEDELPADS BOTANISKA FÖRENING

SCA OCH MEDELPADS botaniska förening har tecknat ett treårigt samarbetsavtal. SCA har gjort en avverkning i västra Medelpad, med syfte att gynna lövträd, och föreningen ska inventera förändringar i artsammansättningen av kärlväxter efteråt.

– Tack vare samarbetet kan vi få viktiga insikter om hur växtlivet kan förändras över tid efter en naturvårdsavverkning och se vilka arter som kan gynnas av våra åtgärder, säger Emelie Westin, naturvårdsspecialist vid SCA.

Botaniska föreningen ser också flera fördelar med samarbetet.

– Det är positivt om vi kan medverka till ökad kunskap om hur växtligheten förändras vid den här typen av avverkning, säger Eva Sundin, ordförande. Vår förhoppning är att undersökningen kan bidra till en utveckling av avverkningsmetoder som framöver kan gynna en diversitet i våra skogar och därmed den biologiska mångfalden.

Försiktig optimism

kring ändring i artskyddsförordningen

Den 1 oktober ändrades artskyddsförordningen, efter ett beslut från regeringen. SCA välkomnar förändringen, men pekar på några oklarheter och på behovet av fler reformer.

– Det råder viss osäkerhet kring hur lagtexten kommer att tolkas, men vi är försiktigt optimistiska kring att det här dels innebär lättnader för skogsägare, dels ökar möjligheterna till en mer funktionell naturvård, konstaterar Jonas Mårtensson, affärsområdeschef för SCA Skog.

Artskyddsförordningen är det svenska införandet av EUs art- och habitatdirektiv och fågeldirektivet. Den svenska förordningen har tidigare gått längre än vad EU-direktiven kräver.

– Grundproblemet var att våra lagstiftare hade överimplementerat EU-direktiven och slagit samman direktiv med helt olika kravnivåer, vilket fick långtgående konsekvenser, säger Jonas.

Effekterna av det blev ännu större i vintras, när Skogsstyrelsen meddelade att de skulle tillämpa en striktare praxis i sin tillsyn. Det innebar bland annat att skogsägare kunde bli skyldiga att utreda och visa hänsyn till samtliga vilda fågelarter på individnivå, inte på populationsnivå – oavsett om arterna var sällsynta eller inte.

– Följderna av det blev ibland helt orimliga, bland annat när det gällde kraven på fågelinventeringar, konstaterar Jonas.

I början av sommaren gav regeringen dock besked om att artskyddsbestämmelserna i fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet skulle separeras. Från och med den 1 oktober har de införlivats var för sig i artskyddsförordningen, så som de uttrycks i respektive EU-direktiv. Det innebär att fågelarter nu skyddas på populationsnivå i stället för på individnivå.

I den nya lagtexten har förbuden att skada alla vilda fåglars "fortplantningsområden" och "viloplats" tagits bort.

– Naturligtvis kommer skogsnäringen även fortsättningsvis att undvika att skada fåglars bon och häckningsplatser, men ändringen gör att vi skogsägare slipper lägga resurser på byråkrati och i stället kan fokusera på långsiktigt effektiv naturvård, säger Jonas.

En viktig fråga som återstår att lösa är ersättningen när markägare förbjuds att bruka sin skog.

– Här krävs ett förtydligande om att ersättning ska betalas ut i sådana fall. Dessutom behöver processen kring ansökningarna förenklas. För att få ersättning efter ett förbud från Skogsstyrelsen måste skogsägaren nu skicka en dispensansökan till länsstyrelsen och vid ett avslag på ansökan i nästa steg begära ersättning. Det är inte ett effektivt sätt att skydda naturvärden, säger Jonas.

HALLÅ DÄR, ANDREAS RENÖFÄLT, EKOLOG

Du följer utvecklingen av artskyddsförordningen. Hur ser SCA på förändringarna?

– Vi är positiva, men lite avvaktande eftersom vi ser att det fortfarande finns en hel del svårtolkade skrivningar. Det finns till exempel ett förbud mot avsiktlig störning av vilda fåglar, särskilt under deras häckningsperiod. Men förbudet gäller inte om störningen saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta en tillfredsställande nivå på populationen.

Här är det inte helt klart vad som menas med att "störningen saknar betydelse" och vad som räknas som "tillfredsställande nivå" eller hur en "population" ska definieras. Det kan hända att det blir en del domstolsprocesser innan vi vet exakt vad som gäller.

Vad innebär det här för en skogsägare som planerar att avverka?

– Vi förväntar oss att skogsägaren inte längre behöver göra inven-

teringar eller ta reda på om det finns "fortplantningsområden" eller "viloplats" för enskilda fåglar. Men det är oklart om det kommer andra krav i stället.

Om en skogsägare avverkar med naturhänsyn enligt SCA-nivån, som har en betydligt högre "lägsta-nivå" än vad skogsvårdslagen kräver, så bedömer vi att det i de flesta fall också räcker för att uppfylla miljöbalkens krav. Ytterligare anpassningar, exempelvis vad gäller avverknings tidpunkt, kommer troligen bara att krävas för vissa särskilda områden med specifika fågelarter. Men det råder alltså osäkerhet kring vissa formuleringar, så det är för tidigt att uttala sig helt säkert.

Vilka fler reformer vill SCA se framöver?

– De nationella fridlysningsreglerna, som har funnits länge, behöver ses över. Många arter är fridlysta på goda grunder, men en del är det inte. För vissa arter har det inte gjorts individuella prov-

FOTO: ADOBE STOCK

FOTO: MICHAEL ENGMAN

VID SCA SKOG

ningar utan där har man fridlyst en hel grupp. Det gäller till exempel orkidéer, där det både finns ovanliga och vanliga arter, men där alla alltså har dragits över en kam och blivit fridlysta. Reglerna kan då bli kontraproduktiva och försvåra genomförandet av viktiga naturvårdsåtgärder.

Om det till exempel växer en vanlig orkidéart i ett dike som vi vill lägga igen för att återställa en våtmark, så behöver vi lägga ned oerhört mycket tid på byråkrati för att få tillstånd för det. Trots att alla är överens om att det är mycket viktigt att återställa våtmarker.

Reglerna kan också leda till osäkerhet och rädsla för att bli anklagad för artskyddsbrott vid till exempel naturvårdsbränning, som är en åtgärd som gynnar många hotade arter men som är ödesdiger för enskilda individer. I värsta fall innebär detta att sådana naturvårdande åtgärder inte genomförs alls.

Begränsningar för bioenergi från skogen

Restprodukter från avverkningar, som toppar och grenar eller skadat trä, ska inte klassas som hållbara bränslen för energiproduktion. Det menar EU-parlamentet som i september röstade för en uppdatering av det så kallade förnybarhetsdirektivet (RED III).

EU-PARLAMENTET har röstat för att bioenergi från skoglig biomassa ska begränsas. Det ska dels ske genom att det sätts ett tak för hur mycket primära skogsbränslen som får räknas till EU-målen om mer förnybar energi, dels genom att begränsa utrymmet att ge ekonomiskt stöd till sådan bioenergi.

– EU-parlamentet äventyrar den största förnybara energikällan i EU – mitt i energikrisen. I Sverige är det ett problem för hela samhället. Vi använder primär biomassa från skogen, som inte kan användas till virke, förpackningar och andra produkter, för att värma våra hem, skolor och äldreboenden, säger Viveka Beckeman, vd för Skogsindustrierna.

DEN STÖRSTA ENERGIKÄLLAN

Bioenergi är Sveriges största energikälla och svarar för 38 procent av all energianvändning. I hela EU står bioenergi för 60 procent av all förnybar energi.

– Medlemsländerna måste nu driva på hårt för rätten att använda primär skoglig biomassa som en del av fossilfria och kostnadseffektiva energisystem, säger Mårten Larsson, ansvarig för bioenergifrågor på Skogsindustrierna. Att sluta använda biomassan kommer inte att hjälpa klimatet eller den biologiska mångfalden, och det skulle dessutom kunna minska möjligheterna att sköta skog på ett hållbart sätt.

Än är dock inte frågan helt avgjord. Nu blir det så kallade trilogförhandlingar, där EU-kommissionen, Ministerrådet och EU-parlamentet ska komma fram till en gemensam ståndpunkt för hela direktivet.

Skogspolitik ett nationellt ansvar – enligt EUs skogsstrategi

I SEPTEMBER ANTOG EU-parlamentet ett uttalande om EUs skogsstrategi inför 2030. Politikerna slog fast att skogspolitikerna ska vara ett nationellt ansvar eftersom skogarna, skogsbruket och skogsägandet ser så olika ut i olika delar av unionen. Samtidigt kan skogen påverkas av andra politikområden där ansvaret är delat, som exempelvis miljöpolitiken.

– Det är viktigt att skogspolitikerna förblir ett nationellt ansvar. Vi ser tyvärr samtidigt att detaljerade regler kring hur skogarna ska skötas förs in via andra direktiv. Ett exempel är förnybarhetsdirektivet som reglerar användningen av biomassa från skogen för energiändamål, säger Hans Djurberg, SCAs hållbarhetschef.

A woman with short grey hair and glasses is crouching on a log over a stream in a lush green forest. She is wearing a patterned shirt and red pants. She is holding a glass of water and looking down at it. The background is filled with tall grass and trees.

Var rädd om skogens kallkällor

De är porlande, vackra och mytomspunna.
Skogarnas kalkällor bjuder både på gott vatten, skönhet och mystik.
– Har du någon kalkälla på din mark? Var rädd om den i så fall,
uppmanar Eva Wendelin, ordförande i Källakademin.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON
FOTO: MAGDALENA THORSBRINK

En kalkälla är ett ställe där grundvatten tränger upp till ytan. Källorna kan se ut på många olika sätt, men ofta är det en vattensamling som har ett tydligt vattenflöde och en tydlig avrinning. Vattnet kan till exempel bubbla upp från sprickor i berget, från morän eller mitt bland mossor och annan växtlighet.

– Är man osäker på om det är en källa eller inte så kan man kolla temperaturen på vattnet. Den brukar ligga på mellan sex och åtta grader om det är källvatten, men ytvattnet kan vara varmare än så, säger Eva.

STÄMNINGSFULLT

Ofta är det en speciell och stämningsfull upplevelse att komma fram till en källa.

– När man hör porlandet, ser träden spegla sig i ytan och solens strålar strilar ner – då är det härligt. Att man dessutom kan dricka gott vatten ute i skogen är riktigt häftigt, säger Eva.

Vattnet i källorna har renats naturligt i marken och ofta har det tagit smak av olika mineraler under sin färd genom berggrunden.

– Det har ofta en frisk och fräsch smak, konstaterar Eva.

FRÅGA ÄLDRE OM TIPS

Det finns flera tusen kalkällor i Sveriges skogar. Förr var det livsnödvändigt att känna till deras placering men i dag, när vi bara behöver vrida på kranen för att få vatten, har mycket av kunskapen fallit i glömska.

En del av källorna är utmärkta på kartor, men långt ifrån alla. Om du är intresserad av att hitta källor på din fastighet kan du börja med att kolla i olika register hos till exempel Sveriges geologiska undersökning (SGU), länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet.

– Det brukar också vara effektivt att fråga den äldre generationen, för de sitter ofta inne med mycket kunskap. Kanske har du gamla släktingar som känner till fastigheten väl eller så kan du fråga personer som bor i närheten. Passa på att göra det innan kunskapen går förlorad, tipsar Eva.

Om du vill ge dig ut i skogen och leta efter källor är det faktiskt enklast att göra det under vintern. Bra källor flödar nämligen året om och eftersom vattnet

EVAS **3** FAVORITKÄLLOR

Grodskällan, norr om Arvidsjaur

– Helt fantastisk, med turkost vatten. Den slår allt! Källan är riktigt stor, ungefär 15 meter i diameter och 3 meter djup.

Nirrakällan mellan Gällivare och Nattavaara

– Den har klart och gott vatten och ligger vackert till.

Källorna vid Örbacken, norr om Mjölby

– Vattnet är rikt på kalk, vilket gör att många orkidéer trivs här. Det är otroligt vackert när de blommar.

TIPS

SÅ HITTAR DU KÄLLOR PÅ DIN MARK

- Titta i register hos exempelvis Sveriges geologiska undersökning (SGU), länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet.
- Fråga äldre släktingar, grannar, personer i hembygdsföreningen eller någon annan som har god lokalkännedom.
- Ge dig ut och leta. Det går att hitta källor året om, men det är allra enklast på vintern. Gör en utflykt med skidor eller snöskor.

hela tiden är i rörelse får snö och is inte möjlighet att lägga sig.

– Det gör att det är lätt att upptäcka kallkällorna. Ibland brukar man också höra porlandet, säger Eva.

MÄRK UT DINA KÄLLOR

Om du känner till någon källa på din mark är det bra att märka upp den ordentligt, både på plats i skogen och på dina skogskartor, till exempel i Skogsvinges app*. Du kan också anmäla den till SGU genom en blankett som finns på deras hemsida (sgu.se).

Om du ska avverka, markbereda eller göra några andra åtgärder i närheten av källan är det viktigt att se till att den inte skadas. Prata med din virkesköpare så får du hjälp.

– Var rädd om dina källor. De är fascinerande och bjuder på rent, friskt vatten. Och de kan vara bra att känna till om det till exempel blir långvariga strömbrott eller någon annan kris, säger Eva.

Eva ägnar sig åt källor både på arbetet och under sin fritid. Hon jobbar som statsgeolog vid SGU och är också ordförande för Källakademin som jobbar för att värda källor och öka intresset för dem.

– I Källakademin samlas vi som är intresserade av källor på ett eller annat sätt. Det kan till exempel vara utifrån ett naturvetenskapligt eller kulturhistoriskt perspektiv eller för att man helt enkelt tycker att de är vackra.

HALLÅ DÄR ANNA CABRAJIC, SKOGSEKOLOG VID SCA

Hur gör SCA om det finns en källa i ett område som ska avverkas?

– **DET VIKTIGASTE ÄR** att inte köra med maskiner i närheten av källan, så att man inte orsakar några skador. Och det är inte bara själva källan som man bör vara rädd om, utan även området nedanför, där källan har sitt utlopp. Där blir det ett så kallad källdråg, som ofta

har en ovanlig vegetation.

Det kan till exempel finnas ovanliga arter av kärlväxter som bara trivs där det finns rörligt markvatten. Det brukar också finnas andra arter som tycker om fukt och skugga. I regel sparas därför både ett område vid källan och ett område nedströms.

SCA gör alltid en planering i fält inför en avverkning och brukar då upptäcka eventuella källor. Men som markägare är det ändå bra om du berättar för din virkesköpare om du känner till att det finns en källa i området som ska avverkas.

GLAD MUSIK

Förr var det också vanligt att man tvättade sig i kallvattnet och att man offrade mynt för att få lycka. Det förekom även offer av djur.

– På sina håll spelade man också musik vid källorna vid vissa högtider. Ofta vara det blåsorkestrar, så kallade brunnsorkestrar, som spelade glad musik som fick det att spritta i kroppen.

Någon blåsorkester lär du inte träffa på om du ger dig ut på en tur för att leta källor på din fastighet, men kanske får du en härlig naturupplevelse och kan släcka törsten med riktigt gott vatten!

*Skogsvinge är en digital tjänst från SCA.

Vill du veta mer?
Gå in på:
kallakademin.se

Sofia Johansson,
affärsstrateg vid SCA Skog

Stor osäkerhet på virkesmarknaden

Hur är läget på marknaden för sågade trävaror?

– Det har svängt fort och skett kraftiga prissänkningar. Med höga elkostnader, stigande räntor och ett krig i Europa har hemmasnickarna blivit mer avvaktande och nu syns det även en nedgång på proffsmarknaden.

Det finns en stor osäkerhet kring utvecklingen framöver. Vi har sett att andra aktörer har börjat begränsa sin sågverksproduktion, framför allt i södra Sverige, och vi kan inte utesluta att vi kommer att få se fler sådana begränsningar.

Men det finns en viktig faktor som dämpar nedgången när det gäller efterfrågan – trä tar allt större marknadsandel från andra byggnadsmaterial eftersom allt fler väljer att bygga med klimatsmarta material.

Hur ser det ut när det gäller efterfrågan på massa och kraftliner?

– Här är det fortsatt en stor efterfrågan, vilket innebär en stor efterfrågan på massaved. För SCAs del kommer behovet av massaved att öka ytterligare framöver. Vi närmar oss start av den nya fabriken för CTMP-massa vid Ortviken och går också snart i mål med vår jättesatsning i Obbola, där vi bygger världens största kraftlinermaskin.

I Europa har en del massabruk ekonomiska problem på grund av de höga elpriserna. SCAs bruk och många andra bruk i Sverige är självförsörjande på el, tack vare att man använder restprodukter som bark och lut för elproduktion. Det är en enorm fördel och tryggar avsättningen för massaved.

Hur flyter arbetet på i skogen?

– Det är en begränsad tillgång på avverkningskapacitet. Stora virkesvolymerna har fallit bort från marknaden när det inte längre kommer något virke från Ryssland, vilket innebär att avverkningen har ökat på andra håll. SCA har bara haft en minimal import, eftersom vi till allra största del försörjer våra industrier med virke från Norrland, men vi påverkas ändå när marknaden i stort förändras. Avverkningar och transporter har också blivit dyrare på grund av de höga bränslepriserna.

Hur ser framtidsutsikterna ut?

– Det är alltså ett mycket osäkert läge på marknaden för sågade trävaror, men vi kommer fortsätta att vara en stabil och trogen köpare av virke i Norrland. Och när det gäller massaved är efterfrågan fortsatt hög.

Granbarkborrar angriper snöskadad skog i Västernorrland

Skogar i Västernorrland som skadades av snö i vintras har drabbats av omfattande angrepp av granbarkborrar.

– Ska skogsägare rädda något av virkesvärdet i de angripna träden behöver man se över sin skog och få ut dem snabbt, säger Magnus Martinsson, skogskonsulent i Västernorrland.

ANGREPPEN GÅR som ett band från Stöde och norrut inåt landet. Granar i det drabbade området blev stressade av snöskador i vintras, till exempel knäcktes många toppar av tung snö. Därmed blev träden mottagliga för angrepp eftersom granbarkborren gärna angriper redan svaga träd. Det skapade i sin tur förutsättningar för granbarkborren att föröka sig och

nu även angripa övrig skog.

Det tydligaste tecknet på att granar har drabbats just nu är röda eller rödbruna barr. Har granen inga barr kvar så är det ett gammalt angrepp.

Andra tecken kan vara:

- Små ingångshål i barken där granbarkborren har borrar sig in.
- Kåda som droppat på barken (granens sätt att försvara sig).

Gemensam GÖR NYTTA FÖR MÅNGA

Matilda Selander
och Jonas Eriksson
från SCA tillsam-
mans med skogs-
ägaren Andreas
Stålnacke.

Att bygga en skogsbilväg är ofta en klok investering som kan löna sig på många sätt. En väg brukar minska kostnaden när det är dags att avverka och gör det dessutom lättare att titta till skogen, utföra skogsvård och njuta av friluftsliv. Och kan du bygga vägen tillsammans med dina rågrannar så blir ni fler som delar på kostnaden och underhållet.

– Jag förespråkar verkligen vägar, eftersom de underlättar när man vill ta sig ut, säger skogsägaren Andreas Stålnacke som har byggt en väg tillsammans med några grannar.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: PER MATSSON

Den 2,5 kilometer långa nygrusade skogsbilvägen slingrar sig fram i det kuperade skogslandskapet i Indalstrakten, nordväst om Sundsvall. Vägen har redan börjat göra nytta. Längst in, där en av vägens två vändplatser breder ut sig, har en skördare kommit på plats för att avverka åt en av delägarna.

Funderingarna på att bygga en gemensam väg började för ungefär två år sedan och det var SCA som var initiativtagare.

– Vi planerade att avverka på en fastighet i området och hade därför behov av en väg för virkestransporterna. Så jag började kolla med rågrannarna för att höra om de kanske hade några åtgärder på gång, och därmed också behov av en väg. Det blir ju billigare för alla om man kan dela på kostnaderna för bygget och underhållet, säger Jonas Eriksson vid SCA.

MÅNGA FRÅGOR ATT BOLLA

Slutligen var det sex markägare som gick samman.

väg

Eftersom vägbygget blev aktuellt mitt under coronapandemin kallade inte Jonas alla till ett gemensamt möte. I stället blev det många mejl, brev och samtal mellan Jonas och de övriga markägarna innan avtalet var i hamn.

– Det är många frågor som ska bollas fram och tillbaka. Hur ser till exempel behoven ut, hur ska vägen dras, vad kommer det att kosta, hur ska andelarna fördelas och hur ska man hantera vägunderhållet? säger Jonas och tillägger:

– Det är lite ovanligt med så många delägare. Ofta är man kanske två eller tre som delar på en väg, men här i Indalsälvens dalgång är skiftena väldigt långsmala, så vägarna kan gå över många fastigheter.

Andreas Stålnacke är en av skogsägarna som valde att gå med i vägprojektet. Han köpte sin fastighet i Indal 2015 för att få mer utrymme för sina maskiner.

– Skogen var inte det primära, utan den fick jag på köpet med gården. Men det ångrar jag inte, säger

Andreas. Jag gillar att vara ute mycket och jag gillar även vägar, för då slipper man gå så långt. Mina skiften sträcker sig från älven och någon mil upp genom skogen, så det är ganska stora avstånd.

MER ÄN ETT STRECK

Till att börja med markerades den tilltänkta vägen på en karta, och när alla inblandade var överens om förslaget kunde projekteringen starta.

– Då blir vägen mer än ett streck på kartan, för då projekteras vägen i fält och man tittar på terrängen för att kunna dra väglinjen på bästa sätt, säger Matilda Selander, en av SCAs produktionsledare som arbetar med vägar.

En viktig del i vägbygget är den så kallade båtnadskalkylen, där man gör beräkningar och tittar på om det är lönsamt att bygga en väg. I det här fallet landade kostnaden för vägen på totalt 700 000 kronor.

– Skogsbilvägens dragning och standard spelar stor

"Att bygga en rejäl väg är bättre i längden."

Jonas Eriksson.

roll för byggkostnaden, men också för det framtida underhållet. Sedan spelar antalet delägare in. Hur många ska nyttja vägen och hur stor areal ska den serva? Ju längre in på vägen du har din skog desto mer nytta har du av vägen. Man fördelar därför ut kostnadsandelar per fastighet.

STARTADE PÅ SENHÖSTEN

När alla var överens och kontrakten signerade gjorde SCA en avverkningsanmälan till Skogsstyrelsen för att avverka väglinjen och anlägga skogsbilvägen. Avverkningen kunde sedan sätta i gång på senhösten 2021, och innan snön lade sig hade man brutit den nya vägen och gjort terrasseringen.

– Även om det var lite sent på året så hade vi bra förhållanden för bygget. Sedan fick vägen vila under vintern för att packas ihop. I början av sommaren justerade vi terrassen för att få en fin väg bana och gjorde i ordning vänd- och kojplaner. Därefter grusades vägen och slutligen så vältades den så att den blev rejält

ihoppackad, berättar Matilda. Det var ett rätt okomplicerat vägbygge.

Den nya vägen är 4,5 meter bred och har bärighetsklass C.

– Det betyder att den ska hålla för trafik förutom under tjällossning och om det är ihållande regn under flera veckor. Men vägen har en så pass bra undergrund att jag skulle kalla den för C+, säger Jonas och tillägger:

– Att bygga en rejäl väg är bättre i längden. Som skogsägare kan du ofta få ett högre värde för ditt virke om vägen kan användas när det inte är tjäle, eftersom det är svårare att få fram virke då.

SKREV ETT VÄGAVTAL

Eftersom SCA är en av delägarna till vägen tog Jonas hjälp av SCAs markjuridiska stab för att få till ett vägavtal mellan alla parter.

– Avtalet reglerar exempelvis andelarna i vägen, vägens syfte, hur underhållskostnaderna ska fördelas och att fastighetsägarna gemensamt ska besluta om underhåll, säger Jonas. Vi har inte bildat någon samfällighet eller skrivit något servitut. Jag har lyft frågan men vi har inte fattat något beslut än. Vägavtalet säger dock att vägen ska underhållas så att den är i farbart skick under barmarkssäsongen.

Närmaste underhåll ligger dock ett par år framåt i tiden.

– Beroende på trafikintensiteten så lär vägen behöva en underhållshyvel först om två-tre år. Regelbundet underhåll är viktigt, så att vägen håller länge. Dessutom är det bra att syna vägen efter varje avslutad åtgärd så att den håller samma skick som innan, säger Matilda.

Matilda Selander.

SKOGBILVÄG – bra för ekonomin och miljön

ATT BYGGA EN SKOGBILVÄG ökar ofta lönsamheten när det är dags att avverka. Det är nämligen betydligt billigare att köra virke med timmerbil på en väg än att skota fram virket i skogsterräng. Det kan räcka med att skotaren får några hundra meter kortare körväg för att skogsägaren ska tjäna in hela vägbkostnaden.

En skogsbilväg är även bra för miljön, eftersom man skonar marken från skador och minskar bränsleförbrukningen rejält då en skotare drar 40-50 gånger mer bränsle än en timmerbil.

En väg kan också öka fastighetens värde vid försäljning.

Andreas Stålnacke är nöjd med sin nya skogsbilväg, som han delar med fem andra markägare.

Frågan om att sätta upp en bom har också varit uppe.

– Det är en vanlig fråga när det gäller vägar, och det är ju upp till ägarna att besluta. Vi har med det i avtalet ifall det finns behov. Ofta sätter man upp en bom för att undvika trafik under tjällossningen och blöta perioder, om vägen inte håller för det. Men en bom kan också vara bra för att slippa buskörningar eller skrotbilar som dumpas i naturen, säger Jonas.

Andreas är nöjd med vägen.

– Jag har varit här och kikat lite under byggtiden. Den ser ut som förväntat, men framtiden får väl avgöra om den blev bra. Jag har en gallring framöver så då får jag veta. Hur som helst är det roligt att vägen äntligen är klar!

SÅ BYGGER MAN EN VÄG

PLANERING

Först gör man en noggrann fältprojektering av väglinjen, alltså hur vägen ska dras. Här tas hänsyn till både ekonomi och natur.

AVVERKNING

Träd och buskar avverkas för att ge plats åt vägen.

BYGGSTART

Man gräver diken och bygger vägen med hjälp av material som finns längs väglinjen, bland annat det material som blir över när man gör diken. Arbetet kallas för grovbrytning eller för att "bygga terrassen". Samtidigt bygger man också vändplatser och lägger ner trummor.

VILA

Vägen får vila ett år för att komprimeras.

VIKTIG VÄLVNING

En vägghyvel formar vägen så att den blir välvd (bomberad), alltså högst i mitten och lägre på kanterna. Det är väldigt viktigt för att vattnet ska kunna rinna av.

GRUS

Man lägger ofta på grus för att förstärka vägen. Mängden grus och vilken fraktion man väljer styrs bland annat av vilken typ av väg man ska bygga (till exempel om den ska tåla tung trafik under barmarkssäsongen). Vägen sluthyvlas och sedan är det bara att köra!

Flera val för gemen

Att bygga en väg tillsammans med andra skogsägare är ofta en bra affär. Men det gäller att tydligt göra upp om ekonomi och underhåll – och se till att ha allt på papper.

– Det är viktigt att vägen sköts om löpande, så se till att skapa bra förutsättningar för att underhållet ska fungera, säger Daniel Yring som jobbar med vägfrågor på SCA.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON • ILLUSTRATION: PER MATSSON

Vad finns det för alternativ om man ska sköta en väg tillsammans?

– Det vanligaste är att man antingen skriver servitut och vägförvaltningsavtal eller att man bildar en gemensamhetsanläggning och sköter vägen via en samfällighetsförening. Det finns också en del vägar där det helt saknas dokumentation kring rättigheter och skötsel, men det är inte något jag rekommenderar. Då är det en stor risk att vägen inte blir ordentligt skött på grund av att man inte kommer överens.

Vad innebär ett servitut för en väg?

– Med ett servitut kan man ge en fastighet rätt att använda en väg som går över en annan fastighet. Om man bygger en väg tillsammans skriver man ofta flera servitut. Man ger andra fastigheter rätt att använda den del av vägen som går på ens egen mark och får också rätt att använda den del av vägen som går på andras fastigheter.

Ett servitut är knutet till själva fastigheten och följer med om fastigheten säljs eller överläts. Det har inte något slutdatum. Det är billigt och det går snabbt att bilda ett servitut om man skriver det som ett avtal mellan fastigheternas ägare.

Då kan man själv välja om man vill skriva in det i fastighetsregistret eller inte. Det går även att upprätta servitut genom en lantmäteriförordning, men då blir det en större process och kostar pengar.

Kan servitutet ange hur vägen ska skötas?

– Nej, ett servitut reglerar enbart rätten att nyttja en viss del av en annan fastighet. Därför det är bra att skriva ett särskilt vägavtal kring skötsel av vägen, där man bland annat anger hur kostnader för underhållet ska fördelas och om det finns tidpunkter under året då vägen inte får användas.

Man bör tänka på att vägavtalet, till skillnad mot servitutet, inte gäller om en fastighet byter ägare. Då behöver man komma överens med den nya ägaren och skriva ett nytt avtal.

Är det något annat man bör tänka på när det gäller servitut?

– Det är bra att skriva både servitut och vägavtal i förväg, innan vägbygget drar i gång. Det är lätt att vara överens ute i

... samt vägunderhåll

skogen, men sedan kanske det visar sig att någon av parterna ångrar sig eller att man har missförstått någon del av överenskommelsen och då kan det bli problem.

Vad innebär en gemensamhetsanläggning för en väg?

– En gemensamhetsanläggning ger flera fastigheter rätt att nyttja en väg som går

på en annan fastighet eller på flera andra fastigheter. Gemensamhetsanläggningen bildas av Lantmäteriet genom en lantmäteriförrättning och skrivs in i fastighetsregistret. Lantmäteriet anger hur kostnaderna för att bygga och sköta vägen ska fördelas mellan de olika fastigheterna och hur fastigheterna som upplåter marken ska kompenseras. På så sätt får man svart på vitt på vad som gäller och slipper många diskussioner.

Gemensamhetsanläggningen är knuten till fastigheten och delägarskapet följer alltså med en fastighet om den säljs eller överläts.

Varför bildar man inte alltid gemensamhetsanläggningar?

– Nackdelen är att det tar tid och är dyrt. Enligt Lantmäteriet kostar det ca 75 000 kronor om det är ett mindre antal fastigheter inblandade och alla berörda fastighetsägare är överens. Om det är många fastigheter inblandade och det är komplicerade frågor som behöver redas ut kan det kosta flera hundra tusen kronor.* Handläggningstiden är också lång, uppemot två år.

Men ofta överväger fördelarna och om det är många fastigheter inblandade är det ju också många som delar på kostnaden för bildandet.

Hur sköter man vägen om man har en gemensamhetsanläggning?

– Det finns två sätt. Är det få delägare kan det fungera med ett så kallat delägarförvaltande. Då måste delägarna vara helt överens om alla beslut. Om man inte kan komma överens kan man kontakta Lantmäteriet och begära ett sam-

manträde med dem.

Men det vanligaste är att man bildar en samfällighetsförening. Då har man en stämma där delägarna röstar för att fatta beslut. Det finns också en styrelse som ansvarar för att verkställa stämmans beslut och tar hand om den löpande skötseln av vägen.

Om man bildar en samfällighetsförening så blir det en juridisk person. Det skapar till exempel möjlighet att ta banklån om det finns behov av det.

* På lantmateriet.se finns bland annat prisexempel och aktuella handläggningstider.

TÄNK PÅ SÄKERHETEN!

SOM VÄGHÅLLARE är du ansvarig för vägens säkerhet. Under vissa perioder av året är bärigheten sämre på en del vägar och då kan det vara nödvändigt att stänga av dem, inte bara för att skydda själva vägarna utan även av säkerhetsskäl.

Om det finns en bro längs vägen gäller det att vara extra uppmärksam.

– Om man inte har den kompetens som krävs för att själv bedöma om bron är säker behöver man regelbundet leja in någon sakkunnig för att göra det, säger Daniel Yring.

"Var inte rädd för att anlita en ordförande och kassör som får ett visst arvode."

Föreningen kan också vända sig till Kronofogden om någon delägare inte betalar sin andel, men så långt brukar det inte behöva gå.

När passar gemensamhetsanläggning i stället för servitut?

– I en del fall fungerar det utmärkt med servitut och vägavtal. Men ju fler fastigheter som är inblandade, desto större är nyttan med att bilda en gemensamhetsanläggning och en samfällighetsförening.

Det brukar också vara en bra lösning i de fall då man inte kan komma överens om hur vägen ska skötas. Då fattar stämman ett majoritetsbeslut om skötseln och på så sätt kan man komma vidare.

Har du några andra tips kring gemensamhetsanläggningar?

– Det är ganska vanligt att ingen tar tag i att driva arbetet i föreningen och att det inte blir några årsstämmor och därmed

inte några beslut om skötsel, vilket leder till att vägen förfaller. Då blir det riktigt dyrt den dagen vägen ska användas och man behöver återställa den. Det är mycket bättre och billigare att hålla i gång skötseln och både hyvla och buskröja regelbundet.

Var inte rädd för att anlita en ordförande och kassör som får ett visst arvode för att driva arbetet i samfällighetsföreningen. Det behövs engagerade personer som har vissa kunskaper kring såväl vägar som mötesteknik och att betala för det brukar vara väl investerade pengar! Det gäller att vara rädd om sina vägar så att de håller så länge som möjligt.

Fundera också på om ni verkligen behöver ha årsstämmor varje år. I en del

föreningar finns det inte så många frågor att diskutera och då kan man ändra stadgarna så att man bara behöver ha möten vart annat eller vart tredje år. Styrelsen får då i uppdrag att ansvara för åtgärder och ekonomi fram till nästa möte.

4

tips som minskar kostnaden för att bilda en gemensamhetsanläggning

- Läs på ordentligt.
- Försök att få alla berörda att komma överens om så många frågor som möjligt. Vad ska ansökan gälla, hur ska eventuell ersättning betalas och vem ska betala vad? Om det finns många alternativa lösningar och många skilda önskemål tar det längre tid för Lantmäteriet och därmed blir kostnaden högre.
- Se till att lämna in en så komplett ansökan som möjligt.
- Utse en eller flera kontaktpersoner som Lantmäteriet kan vända sig till för att få svar på eventuella frågor.

Hur fördelas kostnaderna?

DET ALLRA VANLIGASTE SÄTTET är att använda sig av något som kallas för tonkilometersmetoden. Det innebär att fastigheternas kostnadsandel fördelas utifrån den vikt som fastigheten bedöms belasta vägen med under ett år, multiplicerat med den väglängd som nyttjas för resor till och från fastigheten. Den metoden brukar både användas av Lantmäteriet och av samfälligheter.

Fastigheterna brukar inte betala något extra under de år som de exempelvis kör ut virke från en avverkning, utan det är redan medtaget i beräkningen och utslaget per år. Däremot betalar man för att återställa vägen om det har uppstått några skador.

UNDER LUPPEN

I vår serie "Under luppen" tittar vi i detta nummer närmare på mosippan och violett guldvinge, två av SCAs ansvarsarter. De är även så kallade ÅGP-arter – hotade arter som omfattas av ett nationellt åtgärdsprogram som Naturvårdsverket har slagit fast. Vissa ÅGP-arter ingår numera i SCAs tio ÅGP-landskap, där vi gör riktade åtgärder för att gynna särskilt krävande arter som behöver aktiv skötsel.

MOSIPPA

MOSIPPA (*Pulsatilla vernalis*) blir cirka en decimeter hög och har stora, klocklika blommor som är vita på insidan och ljuslilarosa till rödaktiga på utsidan. Stjälken och blomskottet är sammetslent ludna. Mosippan är sällsynt och förekommer bara på enstaka platser från Skåne upp till Jämtland och Medelpad. Den är klassad som starkt hotad i rödlistan 2020.

Mosippan kräver påverkad mark med blottad mineraljord för att fröna ska kunna gro. Helst ska skogen brinna med jämna mellanrum för att blomman ska trivas och föröka sig. En mosippeplanta kan bli mycket gammal, uppemot 100 år. Men eftersom blomman saknar en fröbank, vilket betyder att fröna inte kan ligga i marken flera år och ändå behålla gröningsförmågan, är chanserna mycket små att den ska kunna återkolonisera en lokal som den har försvunnit ifrån.

I Fåssjödalen i Härjedalen finns det ett större antal mosippor och här har SCA avsatt cirka 100 hektar mark som utgör Fåssjödals mosippeskog. SCA gör anpassade åtgärder, som exempelvis naturvårdsbränningar, och har också provat att sätta frön för att få mosippan att öka i antal. Eftersom

FOTO: TOMAS RYDKVIST

mosippan växer mycket långsamt går det ännu inte att säga om det ger önskat resultat. Arbetet med att gynna blomman sker i nära samarbete med länsstyrelserna. SCA har även provat att plantera sålg för att gynna pollinatörer, vilket i sig även gynnar mosippan.

VIOLETT GULDVINGE

VIOLETT GULDVINGE (*Lycaena helle*) är en större dagfjäril som vill ha fuktiga och varma markförhållanden för att trivas. Den är beroende av växten ormröt för sin fortplantning, eftersom den lägger ägg på undersidan av ormrötsbladen och sedan äter larverna av växten.

Ormröt har minskat kraftigt under senare årtionden, som en följd av att jordbruket har förändrats och att magrare jordar har planterats igen eller lämnats att växa igen. Det har fört med sig att även violett guldvinge har minskat i antal. I dag är den klassad som starkt hotad enligt rödlistan och

FOTO: HÅKAN BLOMQUIST

större populationer finns bara på vissa platser i Jämtland.

I Jämtkrogens fjärrilandskap på gränsen mellan Jämtland och Medelpad har violett guldvinge och andra hotade fjärilar fått en fristad. Tack vare att området är ovanligt kalkrikt trivs många örter här, så som ormröt, och det lockar i sin tur hit fjärilarna. Här har SCA tillsammans med länsstyrelserna i Jämtland och Väster-

norrland och andra parter ett unikt samarbete för att bevara djur och växter.

I fjärrilandskapet växer ormröt i vägkanterna och för att gynna violett guldvinge är det viktigt att inte slå kanterna för tidigt, innan fjärilarna har hunnit förpupa sig. Andra åtgärder är att hugga upp små luckor på olika ställen i skogen och hugga upp långa stigar för att skapa korridorer där fjärilarna kan få värme och solljus och kunna spridas mellan lämpliga livsmiljöer. Avverkningarna delas också upp över flera år för att se till att det alltid finns hyggen som är i rätt ålder för att passa fjärilarna.

Även i Ångermanland har SCA gjort åtgärder för violett guldvinge.

Död ved skapar liv i

Död ved är otroligt viktig för den biologiska mångfalden i skogen – och det behövs många olika sorter: Stående och liggande. Solbelyst och skuggad. Gammal och ung. Av tall, gran, sälg, asp och alla andra trädslag. Variationen skapar livsmiljöer för mängder av olika växter och djur som finns i våra skogar.

ILLUSTRATIONER: PER MATSSON

244 miljoner m³

Så mycket död ved finns det totalt på svensk skogsmark, vilket motsvarar 8,9 m³ död ved per hektar. Merparten finns på produktiv skogsmark.

Pyttesmå hyresgäster

Många knappnålslavar trivs bra på död ved. De är så små att det krävs lupp för att se dem ordentligt.

Högstubben – en riktig hjälte

Vid den naturhänsyn som tas vid avverkning kapas en del träd så att de blir tre meter höga stubbar. Det är ett sätt att öka mängden död ved i skogen. Forskning visar att högstubbarna gör stor nytta! Främst gynnar de arter som tycker om solbelyst, död ved.

Arterna står på kö

Död ved gör nytta under väldigt lång tid, ibland i flera sekler. Först kommer de arter som trivs på eller under barken på döda träd, sedan kommer de som gillar att barken har ramlat av. Så småningom är det dags för arterna som behöver murken ved.

skogen

Hoppa över hugget

Döda träd kan se ganska skräpiga ut och det kan vara frestande att ta bort dem. Men om du låter dem vara gör du en stor insats för den biologiska mångfalden!

40%

– så stor andel av alla rödlistade arter i skogen är kopplade till död ved.

Bostad, restaurang och BB

Bin, skalbaggar, hackspettar, mesar, steklar, svampar, lavar och mossor är bara några exempel på organismer som gynnas av död ved. En del arter behöver den döda veden för att ha någonstans att leva och växa, andra lägger ägg, bygger bo eller får sin mat därifrån.

Mer död ved

Skogsägarnas lämnade naturhänsyn och även stormar har gjort att mängden död ved har ökat kraftigt på senare tid. Enligt statistik från SLU Riksskogstaxeringen har exempelvis mängden *hård* död ved ökat från cirka 35 miljoner kubikmeter i slutet av 1980-talet till 100 miljoner kubikmeter i dag.

Kräsna gäster

Arter som är beroende av död ved kan ha mycket specifika krav på veden. Till exempel att den ska vara av ett speciellt träslag, hård eller mjuk, med eller utan bark, bränd eller inte bränd eller dödad av specifika insekter, som till exempel bastborre.

SOLDYRKARE

Solbelyst död ved är väldigt viktigt. En del arter, främst insekter som gillar tallar, trivs bara i solbelysta miljöer där det är varmt, som i kantzoner längs sjöar och myrar eller på hyggen.

DE LJUSSKYGGA

Död ved i fuktiga och skuggiga miljöer är också viktig. Många vedsvampar och mossor trivs bäst i sådana miljöer, som exempelvis längs bäckar eller i sumpskogar.

TORRISAR

Torrakor är stående döda träd, oftast tallar, som i princip saknar bark och är pinade av vind och sol. De är väldigt uppskattade av många djur och växter. Varglaven lever till exempel bara på döda torrakor som står i kanten av en solig myr.

Granbarkborrarna då?

Granbarkborrar gillar bara levande stressade granar eller färsk död ved som inte har torkat. Granar som har varit döda i längre än ett år är därför inte någon fara att lämna i skogen. Tvärtom gynnas flera av granbarkborrens naturliga fiender som tycker om den sortens död ved. Men om man upptäcker många granar som nyss har dött bör man däremot ta ut dem snabbt.

Nya ersättningsregler för fjällnära skog

SEDAN DEN FÖRSTA SEPTEMBER gäller nya regler kring ersättning när en skogsägare nekas tillstånd att avverka i fjällnära skog. Enligt de nya reglerna kan ersättning ges om förbudet försvårar den pågående markanvändningen mycket inom den del av fastigheten som berörs.

De nya reglerna tydliggör också att det inte är möjligt att få ersättning mer än en gång för samma område eller för samma hänsyn. Uppgifter om avslagsbeslut och utbetalad ersättning ska dessutom vara offentlig.

FOTO: HENKE OLOFSSON

Lär dig mer om multiskadad ungskog

ÄLG OCH TÖRSKATE orsakar de allvarligaste skadorna på skog i norra Sverige, men även knäckesjuka, gremmeniella och flera andra svampar orsakar skador. Sedan 2020 pågår ett treårigt samverkansprojekt om multiskadad ungskog i norra Sverige. Projektet vill på kort sikt hantera de multiskadade ungskogarna som finns och på lång sikt förebygga skador.

Nu finns det en kostnadsfri digital utbildning. Där får du lära dig vilka skadesvampar det rör sig om, hur du känner igen dem och hur du kan förebygga och mildra effekterna av olika skador i din ungskog. Du når utbildningen via Skogsstyrelsens Kunskapsportal.

Skralt med jämställdhet i skogen

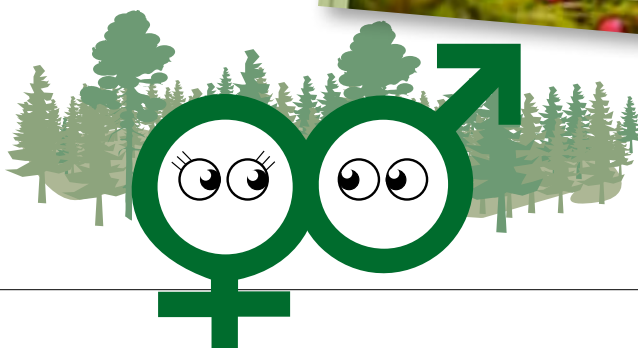
Förändringen när det gäller jämställdhet i skogssektorn är liten, trots att man har arbetat med frågan i över tio år. Det visar en ny jämställdhetsrapport, där arbetet har letts av SLU.

STUDIEN VISAR ATT köns-segregeringen inom skogssektorn har minskat något, men att den till stor del består. Två av fem kvinnor inom skogssektorn upplever

en utsatthet i form av köns-diskriminering eller kränkningar, medan motsvarande andel bland männen är mindre än var tionde. Skillnaden mellan i vilken utsträckning män och kvinnor är chef på lägre nivå eller mellannivå har försvunnit. Men i företagsledning är det fortsatt betydligt mer sannolikt att positionen innehas av en man.

– Det är en stor utmaning att förändra ojämställda

normer, kulturer och strukturer och det kräver ett prioriterat, kunskapsbaserat, systematiskt och målinriktat jämställdhetsarbete, säger Elias Andersson vid SLU.

BOKTIPSET!

Vilda drinkar – med smak av naturen

BARTENDERN BELLA

PROCILE tipsar om hur du kan sätta guldkant på tillvaron med en trevlig drink från naturens skafferier. Här varvas recept på välgörande, vackra och goda drinkar med grundläggande kunskaper i växtlära.

Du får även veta mer om allemansrätten och vilka växter du får plocka fritt, vilka som är ätbara och hur du kan ta till vara på alla delar av dem.

FOTO: KRISTOFER LÖNNÄ

SCA sågar contorta

Nu är det dags att förnygringsavverka en del av de första contortabestånd som SCA planterade på 1970-talet. Sedan i våras har SCA gjort provsågningar i Gällö och är nu redo att skala upp produktionen.

– Vi arbetar intensivt med att se vilka produkter som contortatallen är allra bäst lämpad för och att introducera dem på trävarumarknaden, säger projektledaren Alexander Åhréus.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON

Contortatall (*Pinus contorta*) är ursprungligen ett nordamerikanskt trädslag och har ungefär 40 procent snabbare tillväxt än svensk tall, på jämförbara marker. I dag finns contorta i många svenska skogar och är det sjätte vanligaste trädslaget. I Nordamerika kallas contortatallen för Lodgepole Pine och där är den ett av de vanligaste trädslagen för byggnation.

SCA började plantera contortatall under 1970-talet och har numera ca 300 000 hektar på sina

marker. Flera andra bolag och en hel del privata skogsägare har också valt att satsa på contortatall. I hela Sverige finns det ca 600 000 hektar.

Nu börjar det bli dags för SCA att förnygringsavverka en del av sina bestånd och en så stor andel som möjligt ska givetvis bli sågade trävaror. Så här i starten sågar Gällö ca 3 000 m³ contortatall per månad.

– Vi kontrollerar hur trädslaget fungerar i alla steg i processen, som vid avverkning, sågning, torkning och

FOTO: KRISTOFER LÖNNÅ

I starten av projektet sågar Gällö ca 3 000 m³ contortatall per månad.

olika former av vidareförädling. Vi undersöker också vilken typ av produkter vi bör satsa på för att få ut högsta möjliga värde, säger Alexander.

SPÄNNANDE EGENSKAPER

Contortatallens förmåga att växa snabbt ger den spännande egenskaper. Växtkraften gör bland annat att avståndet mellan kvistvarven blir mycket längre än på den svenska tallen. Svensk tall som växer i norra Sverige har ofta cirka 10–15 centimeter mellan kvistvarven, medan avståndet hos contortatallen ofta är mer än det dubbla, cirka 35 centimeter. Dessutom är andelen friska kvistar* högre.

– De här egenskaperna gör att trädslaget kan passa bra för produkter där man efterfrågar kvistfria komponenter och friskkvistig limfog, så som vid tillverkning av lister och komponenter för snickeri- och möbelindustrin, säger Alexander och fortsätter:

– Tack vare den höga andelen friska kvistar har vi också fått goda resultat när vi har testat att värmebehandla contortatall, vilket känns oerhört spännande. Om vi på ett klimatsmart sätt kan göra rötbeständiga produkter är det inte omöjligt att contortatall på sikt kan användas för produkter i utomhusmiljöer, som trall eller ytterpanel.

LJUST OCH LÄTT

En annan fördel är att virket är ljusare än hos vanlig tall, vilket många kunder uppskattar. Det har också lägre vikt, vilket bland annat ger billigare och mer hållbara transporter.

– Hittills har vi främst fokuserat på produkter

som regler och emballage, men vi har även tagit fram insatsvaror till limträindustrin. Och på sikt finns det garanterat fler möjligheter, konstaterar Alexander.

En standard för virkets hållfasthet är under utveckling och blir klar under hösten. Hittills pekar allt på att contortan har lägre hållfasthet än svensk tall, men förmodligen kommer en stor andel av virket ändå att kunna användas till olika konstruktionskomponenter.

Till att börja med har SCA riktat in sig på den skandinaviska hemmamarknaden, övriga Europa samt Nordafrika för lanseringen av contortaprodukter, men Asien och USA är också tänkbara marknader fram-

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Här avverkas ett fint contortabestånd som planterades 1974.

Alexander Åhréus,
projektledare för SCAs
sågning av contortatall.
I bakgrunden syns ett
försök med ytterpanel av
contortatall, både obe-
handlad panel och
paneler som har målats.

"Contortatallens förmåga att växa snabbt ger den spännande egenskaper."

över. Många kunder har redan testat det nya trädslaget och återkopplingen från dem är mycket betydelsefull.

– Kunderna vidareförädlar produkterna på olika sätt genom att till exempel hyvla, klyva eller fingerskarva dem. De rapporterar kontinuerligt hur det fungerar och på så sätt får vi in mycket nyttig information. Vi gör även en hel del egna försök, bland annat med hyvling och fingerskarvning, säger Daniel Wiklander, affärsutvecklare vid Gällö Timber.

ÖKAR PRODUKTIONEN

I takt med att allt fler av SCAs contortabestånd blir avverkningsmogna och produktutbudet utvecklas är ambitionen att skala upp produktionen. Redan nästa år kommer volymen i princip att fördubblas på Gällö och på sikt kommer den att kunna ökas ytterligare. Medan SCA kontrollerar hur contortatallen fungerar i processen och vilka produkter och marknader som är mest lämpliga, sågas enbart virke från de egna skogarna.

* **FRISK KVIST** betyder att kvisten fortfarande satt fast i trädet och hade levande barr när trädet avverkades. Torrkvist är rester av en gammal gren som dött och ramlat av. Med tiden syns knappt torrkvisten utanpå trädet, men spåren efter den finns kvar en bit in i trädet.

Frisk kvist ger en fin yta på slutprodukterna, den blir glansig och slät efter hyvling. Torrkvist ger en fnasigare yta och det finns också risk att kvisten ramlar ur om virket klyvs eller hyvlas.

FOTO: KRISTOFER LÖNNÄ

Gör nytta för klimatet!

CONTORTATALL VÄXER ungefär 40 procent snabbare än svensk tall, på jämförbara marker. Det beror bland annat på att den är effektivare på att ta upp och utnyttja kvävet från marken. Contortatall har också bra motståndskraft mot flera sjukdomar och svampangrepp som brukar drabba svensk tall och den är inte heller lika utsatt för älgbete.

Trädslaget har även stora fördelar ur klimatsynpunkt. Efter som contortatallen växer så snabbt binder den mycket koldioxid. Att den växer 40 procent snabbare än svensk tall motsvarar ett upptag av 800 000 ton extra koldioxid per år bara på SCAs marker!

– Dessutom gör den höga tillväxten att vi snabbt får tillgång till mer förnybar råvara och kan tillverka mer klimatsmarta produkter. De kan då ersätta produkter som tillverkas av material som har en negativ påverkan på klimatet och mer fossilt kol kan därmed bli kvar i backen. Contortatallen är därför viktig för vårt bidrag till att begränsa den globala uppvärmningen, säger SCAs hållbarhetschef Hans Djurberg.

Bland lingon- och blåbärsris som har övergått i höstens röda färger sitter Elisabeth Öhman på älgpass uppe på en höjd. Det är helt tyst och stilla förutom svanarna som hörs på Vitåfjärden nedanför.

Varje gång ett knak hörs i skogen hajar Elisabeth till.

– Man är väldigt uppmärksam när man sitter på pass, säger hon.

TEXT: ANN-KATRIN ÖHMAN • FOTO: SUSANNE LINDHOLM

Elisabeth jagar på eget skifte

Klockan är halv fem på morgonen och det är fortfarande mörkt ute när vi kommer till byn Vitå, som ligger fem mil norr om Luleå. En sprakande brasa lyser upp jaktkojan som står hemma på gården hos Elisabeth och hennes man Bo-Gunnar. På bänkarna i kojan sitter sju män och två kvinnor. Jaktledaren Lotta Nilsson går igenom dagens jakt och Elisabeth blir tilldelad ett pass en bit ovanför Vitåfjärden.

– Jag såg en björnhona där med två ungar för en vecka sedan. När jag kom körande sprang hon i väg i full fart med ungarna efter sig, berättar Tage Nilsson.

– Vi har talat om att vi borde bjuda in en hundförare som har en bra björnhund, för vi har inga hundar som vi kan jaga björn med, säger Bo-Gunnar.

TRIVS BÄST I ÄLGTORN

Bo-Gunnar ska gå med en hund under dagens jakt och förbereder sig för det, medan Elisabeth packar ihop sina saker och åker i väg till sitt pass. Passet ligger på gammal ängsmark som har vuxit igen lite, med låga granar och utspridda björkar

– Men det är fortfarande bra sikt, så det är toppen. Fast egentligen trivs jag bäst uppe i ett älgorn, säger Elisabeth medan hon tar en smal stig uppför höjden.

Bland stenar inbäddade i mjuk mossa, lingon och rödfärgat blåbärsris installerar hon sig på ryggäckens utfällbara stol och håller upp en kopp kaffe. Det är en lagom varm höstdagsmorgon, och bättre väder för älgjakt kan man knappt tänka sig. När dagen gryr blir himlen vackert rosafärgad.

Klockan är nu halv sex och Elisabeth, liksom de andra i laget, meddelar via Messenger att de är på plats.

– Vi använder inte kommunikationsradio längre, utan har övergått till Messenger. Men Tage har inte det, så till honom ringer vi och skickar sms i stället.

När alla är redo börjar Bo-Gunnar och den andra hundföraren Ronny att gå med hundarna. Elisabeth följer en av hundarna på sin gps.

– Han är på väg hitåt så vi får se om han får upp något spår.

BÖRJADE MED SKYTTE

Elisabeth lärde känna Bo-Gunnar redan som 13-åring när hon höll på med fältskytte, och sedan dess har de hängt ihop. För 40 år sedan flyttade hon till hans hemby Vitå och efter några år började hon jaga älg.

– Det var ganska naturligt för mig eftersom jag hade hållit på med skytte.

Efter att familjen hade utökats med fyra barn

Mer om Elisabeth

Ålder: 61 år.

Familj: Maken Bo-Gunnar Öhman, fyra vuxna söner och tio barnbarn.

Gör: Arbetar som personlig assistent och sköter administrationen åt Bo-Gunnars grävmaskins-firma.

Drömjakt: En härlig dag i skogen, där man får uppleva spänningen med att hunden får upp ett spår och man står i ett bra läge när älgen kommer.

”En gång stod en älgdjur precis bakom mig när jag vände mig om.”

gjorde Elisabeth ett uppehåll med jakten under några år. Bo-Gunnar byggde upp sin grävmaskinsfirma och år 2000 kunde de köpa en tomt och bygga ett nytt hus i byn. På gården finns nu både en slaktbod och den jaktkoja som Vitå jaksällskap använder.

Elisabeth och Bo-Gunnar har också köpt skog och den här dagen sitter Elisabeth på ett av deras egna skiften.

–Vi har planterat en del tall här, säger hon och pekar på en decimeterhög planta.

Ingen av hundarna har fått upp något spår och det är lite stiltje. Bo-Gunnar

meddelar att han kommer över för en fikapaus, innan det är dags att fortsätta dagens jakt.

–Tjusningen med jakt är att få vara ute i naturen. Det gör ingenting om man inte får skjuta något, men det är självklart roligt att få se en älg, säger hon.

Hon och Bo-Gunnar är mycket i skogen på eftermiddagar och kvällar och lockar på älgar, bara för att få titta på dem.

–Vi brukar göra det särskilt under

brunsten i oktober. Min man är expert på att göra läten som lockar dem, så då och då har vi tur och får syn på en. Det är så imponerande att få se en stor, pampig älg röra sig i skogen. Trots att de är stora djur tar de sig graciöst fram i landskapet. Det är nästan som att de flyger fram.

ÄLG BAKOM RYGGEN

Samtalet förs i en viskande ton, och med jämna mellanrum lyssnar Elisabeth efter ljud. Älgar kan vara förvånansvärt tysta.

3

TIPS TILL DIG SOM VILL BÖRJA JAGA:

- Ta chansen att följa med någon du känner på jakt. Man lär sig mycket av att vara "praktikant".
- Prova ut ett skjutvapen som du känner dig bekväm med.
- Var beredd på att utrustningen kostar en hel del pengar.

Bo-Gunnar kommer förbi för en kort fikapaus.

– Ibland gör jag upp eld när jag är på passet. En gång stod en älgdjur precis bakom mig när jag vände mig om. Jag hade inte hört något, och röken från elden hade förmodligen tagit bort människodoften för älgen. Det var en av de första älgdjurarna jag sköt, berättar hon.

När Bo-Gunnar har sökt av hela området med hunden utan att den fått upp några spår blåses jakten av för Elisabeth och Johan Hansson, som suttit på ett pass nära Elisabeth. I stället hoppas de på den andra hunden, som har fått upp ett spår i

en annan del av skogen. Men dagen slutar med att den andra hundföraren ser en älgdjur 30 meter bort, utan att någon får läge att skjuta.

Just i dag blev det alltså inte någon jaktlycka, men än återstår många jakt-dagar.

– Jag är upptagen med jakt hela hösten. Jag hinner knappt med något annat den här tiden, men det här är ju mitt största fritidsintresse så jag vill passa på att jaga så mycket jag bara kan, säger Elisabeth.

FAVORIT-MATSÄCKEN

- Smörgåsar med rökt älgkött.
- En kaffetermos.
- En liten korvbit att grilla i jakt-kojan.

Noggrann planering vid avverkning i skärgården

Att ta båten till jobbet hör inte till vanligheterna för den som jobbar i skogen. Men under hösten blev det vardag för SCA-personal och ett par avverkningslag som jobbat på ön Baggen i Piteå skärgård.

– Att avverka på en ö tog logistikplaneringen till en ny nivå, men samtidigt var det en otrolig upplevelse, säger Agnes Källman, produktionsledare vid SCA Skog.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON • FOTO: SUSANNE LINDHOLM

Baggen är en av de största öarna i Piteå skärgård och ligger ungefär en halvmil ut från kusten. Förutom vackra sandstränder och härliga badklippor finns det gott om skog här. När ägaren Luleå stift insåg att det fanns behov av både gallring och föryngringsavverkning i vissa bestånd gick uppdraget till SCA.

Agnes Källman, och skördarförare i J Jonsson Skog AB, som skötte föryngringsavverkningen. Med på ön var också AN Skog AB, som skötte gallringen.

Det har krävts omfattande planering av både SCA och avverkningslagen för att få allt att gå i lås.

– Att avverka på en ö var något helt nytt för mig och jag hade många funderingar. Jag la ner mycket arbete på förberedelser, för att minska risken för onödiga stillestånd i avverkningsarbetet ute på ön, säger Patrik Jonsson, delägare

TIMMERBIL PÅ ÖN

Arbetet började med ett vägbygge, för att man skulle slippa skota virket så långa sträckor i skogen. Senare pråmades skogsmaskinerna ut för att börja med gallring och föryngringsavverkning.

– Vi hade också en timmerbil på plats för att transportera virket från avläggen ner till strandlinjen. Vid stranden lastades virket på en större pråm och sedan vidare på ett par mindre flodpråmar som körde in det till en hamn på fastlandet, säger Agnes.

BUNKRAT RESERVDELAR OCH MAT

En central del i arbetet var att ha med sig ett ordentligt reservdelsförråd.

– Vi tog med oss rejält med hydraulslangar och sågkedjor ut på ön, men vi laddade även upp med en hel del andra reservdelar. Dessutom behövde vi bunkra mat och dryck eftersom de flesta i mitt gäng stannade

En timmerbil hade pråmats ut för att köra virke från avläggaren ner till stranden.

Axel Engman och Patrik Jonsson från J Jonsson Skog AB följer upp arbetet tillsammans med Agnes Källman från SCA Skog.

på ön under hela arbetsveckan, säger Patrik.

Många uppgifter som i normala fall går på ren rutin, krävde i det här fallet mycket planering.

– Bara att få ut diesel till ön var ett projekt som krävde inblandning av många olika företag. Kommunikation och samarbete har varit centralt för att få det att flyta på, konstaterar Patrik.

TRYGGHET FÖR PERSONALEN

Förutom planeringen kring logistiken krävde uppdraget en extra omtanke om personalen.

– Det var ju väldigt annorlunda förutsättningar, så det gällde att förbereda personalen och se till att de kände sig trygga i miljön. Här var det bland annat viktigt att vi hade möjlighet att kunna ta oss i land om det inträffade något som gjorde att vi exempelvis behövde åka hem till våra familjer, säger Patrik.

SCA hade hyrt in tre båtar och en av dem fanns alltid på plats på ön.

SCA hade lejt in en stor pråm som låg vid ön hela tiden. Från den lastades virket på två mindre flodpråmar som körde det till Bondön i Piteå, för vidare transport till SCAs industrier.

– Att avverka på en ö är verkligen annorlunda. Vackra vyer, men det krävs otroligt mycket logistikplanering, konstaterar Patrik Jonsson, J Jonsson Skog AB.

Skepp ohoj!
– Vilken lyx att få ta båt till jobbet, konstaterar Agnes Källman.

– I normalfall körde avverkningslaget båtarna själva, men de hade alltid möjlighet att ringa in en mer båtvan person eller ringa efter en båttaxi om de tyckte att det blåste för mycket. Och om det skulle ha varit alltför dåligt väder hade de fått stanna på land, säger Agnes.

Agnes var en av de ansvariga från SCAs sida. Det gällde att se till att hela kedjan fungerade, både inom SCA och i samarbetet med andra företag som var inblandade på olika sätt.

– I början kändes det ganska utmanande måste jag erkänna, men sedan blev det en fantastisk upplevelse och jag har lärt mig otroligt mycket. Det finns så mycket kompetens och erfarenhet inom SCA och hos de entreprenörer vi anlitar, och det gör att vi kan ta oss an så här komplexa uppdrag. Och eftersom jag uppskattar båtliv så blev det här ett riktigt lyxigt inslag i mitt arbete, säger Agnes.

BASTUBAD OCH KANTARELLFYND

Omständigheterna runt omkring uppdraget var alltså mycket speciella, men när det gällde själva avverkningsarbetet var det mesta sig likt.

– Baggen är en stor ö så för det mesta såg jag inte havet, inte ens en liten ”sjöglimt”. Men det var riktigt fina förhållanden och bördiga marker, säger Patrik.

Fritiden på ön blev riktigt härlig, kan han konstatera.

– Vi hade möjlighet att hyra in oss i några stugor nere vid stranden för att grilla och basta. Det var riktigt lyxigt, med en fantastisk utsikt.

De gick också på många skogspromenader, eftersom det visade sig att det fanns riktigt gott om kantareller på ön.

– Vi tävlade lite om vem som hittade mest, så det gällde att vara försiktig så att man inte avslöjade sina bästa ställen.

FIN GEMENSKAP

Att arbetet på ön krävde både logistik och samarbete utöver det vanliga ledde till nya sätt att kommunicera och en ökad sammanhållning.

– De yngre i gänget inspirerade mig till att starta en Snapchat-grupp för alla inblandade. Det blev riktigt lyckat och vi använde gruppen till både nytta och nöje. Behövde jag låna ett verktyg frågade jag i gruppen efter det och saknade jag något från land kunde jag fråga om någon som var på väg ut till ön kunde ta med sig det, berättar Patrik.

I gruppen la de också ut bilder på vackra vyer och fina kantarellfynd.

– Förutom den praktiska nyttan med gruppen så höjde den stämningen och skapade en extra bra gemenskap. Att avverka på ön var en upplevelse för oss alla, avslutar Patrik.

FOTO: DAN BOMAN / COPYRIGHT SCANIA CV AB

FAKTA ELTIMMERBILEN

- **Klimatnytta:** Med elbilen kan SCA minska utsläppen med ca 55 000 kg koldioxid per år.
- **Sträcka:** Bilen körs av Erik Grundbergs Åkeri AB mellan Gimonäs virkesterminal och Obbola pappersbruk, ca 30 km tur och retur. Det blir sex vändor per dag, måndag-fredag.
- **Tidsåtgång:** Ca 75 min per lass (inklusive lastning och lossning).
- **Laddning:** Bilen laddas med en ABB-laddare på 180 kW på Obbola.

Hans Djurberg,
hållbarhetschef på SCA.

Nu rullar SCAs världsunika eltimmerbil

Sedan i somras är världens första eltimmerbil i drift. Den körs i Västerbotten, mellan SCAs virkesterminal i Gimonäs och Obbola pappersbruk.

– Vi är väldigt glada att vi tillsammans med Scania kan bryta ny mark för att göra de allra tyngsta transporterna fossilfria, säger Hans Djurberg, hållbarhetschef på SCA.

ELTIMMERBILEN har tagits fram av Scania i tätt samarbete med SCA och forskningsinstitutet Skogforsk, och är

en viktig del i omställningen till hållbara transporter.

– Den eldrivna timmerbilen, med en teknisk kapacitet om upp till 80 ton totalvikt, visar att även riktigt tunga transporter kan elektrifieras. Bilen är en symbol för något rätt häftigt. Frakt av just virke har det pratats om som något som kanske aldrig skulle gå att elektrifiera, men det vi presenterar ihop med SCA visar hur fort utvecklingen sker både vad gäller fordon och batterier, säger Fredrik Allard, chef för E-mobility på Scania.

Eltimmerbilen har testkörts sedan slutet av juni och Skogforsk samlar regel-

bundet in relevanta data som ska ligga till grund för jämförelser med konventionella dieseldrivna timmertransporter. De ska bland annat jämföra energiförbrukning, produktivitet och kostnader och kartlägga vad som skulle krävas för en bred implementering av eldrivna virkesbilar över hela Sverige.

– SCAs skogar och skogsprodukter har länge skapat en enorm klimatnytta och våra industrier är väldigt klimateffektiva, så det är självklart att vi också har höga klimatambitioner för våra transporter, säger Hans.

Projektet är en del av REEL, ett nationellt initiativ där ledande svenska aktörer har gått samman för att accelerera omställningen till elektrifierade emissionsfria tunga transporter på våra vägar. Initiativet leds av CLOSER och delfinansieras av programmet Fordonsstrategisk forskning och innovation (FFI) genom Vinnova och Energimyndigheten.

Nya ansikten

ANDREAS SJÖLANDER,
virkesköpare i Njurunda

Jag bor i: Sundsvall.

Familj: Sambo, son på 15 år och dotter på 12 år samt hunden Alfons.

Det gillar jag med skog: Lugnet, alla färger och alla ljud som finns där om man stannar upp lite.

Det inspirerar mig i jobbet: Att göra varje kund nöjd och att få vara ute i skogen så mycket.

Ser jag helst på tv: Hockey och gärna Timrå IK.

Tre ord som beskriver mig: Glad, optimistisk och livsnjutare.

Om jag fick resa i tiden åker jag till: Sundsvalls BB 6/1 2007 och 20/7 2010 för att återuppleva dagarna då mina barn föddes. De två bästa dagarna i mitt liv!

HUGO ERIKSSON,
virkesköpare i Matfors

Jag bor i: Sundsvall.

Familj: Tvillingbror, syster och föräldrar.

Om jag var ett träd skulle jag vara: En björk – uthållig och seg.

Favoritapp: Måste vara någon av kart-apparna så att man hittar dit man ska.

Jag blir glad av: Att umgås med familj och vänner, helst på något fjäll.

Jag blir arg av: Orättvisor och när fisken släpper från kroken.

Jag drömmer om: Skidåkning i Kanada.

Person jag beundrar: Äventyraren Göran Kropp då han visade att det mesta går att genomföra bara du bestämmer dig för det.

Det bästa med hösten: Att vara ute i skogen i allmänhet och försöka dra upp en fin höstgädda i synnerhet.

MARTIN NORDLANDER,
virkesköpare i Torp norra

Jag bor i: Mitt föräldrahem i Fränsta, Ånge kommun.

Familj: Fru, döttrar på 7 och 4 år och en jämthund.

För mig betyder skog: Rekreation. Att kunna ägna sig åt jakt och fiske på fritiden ger mig bra energi och ett ökat välmående.

Senaste boken jag läst: Jag är Zlatan Ibrahimovic.

Drömrese mål: USA och Kanada är intressant. Jag tror att ett besök i Yellowstone skulle vara häftigt. I övrigt är det aldrig fel med en helt vanlig solsemester, men jag är ingen storresare.

Det har jag alltid i resväskan: Mobilladdare.

Jag skulle vilja prova: Att dyka.

Jag är bra på: Att slöjda knivar. Under många år ägnade jag mig åt knivslöjd på fritiden, men har fått prioritera bort det lite nu på senare tid.

SIMON ERIKSSON,
virkesköpare i Robertsfors

Jag bor i: Junkboda utanför Bygdeå.

Familj: Beagle'n Sigge.

Min favoritupplevelse i skogen: En kall och solig höstmorgon med ett riktigt bra rådjursdrev.

Det ser jag helst på tv: V75.

Tre personer jag tar med till en öde ö: Torgny Lindgren som får berätta historier, Per Morberg som

får laga mat och min kollega Jacob, för vi har sällan tråkigt ihop.

Jag skulle vilja prova: Att jaga älg i Kanada.

Bästa resan, hittills: En resa till Tyskland på våren med god mat och gott öl.

Det vet inte många om mig: Duktig på att odla, har två växthus hemma.

Det bästa med helg: Återhämtning, laga en god middag och bada badtunna.

Fråga en expert

Mer skog i Sverige för varje år som går

Hej!

Hur mycket avverkas i Sverige på ett år? Det pratas mycket om att avverkningen är högre än tillväxten – stämmer det?

//Patrik

Ola Kårén, chef för verksamhetsutveckling, Skog och skötsel:

Hej Patrik! Nej, det stämmer inte – det avverkas

mindre än vad skogen växer i Sverige! Mängden träd har faktiskt ökat ända sedan 1920-talet, och vi får mer skog i Sverige för varje år som går. Så även om avverkningarna har ökat genom åren är tillväxten ändå högre än avverkningsnivån.

Varje år växer Sveriges skogar med cirka 122 miljoner skogskubikmeter per år. Av tillväxten avverkar vi ungefär 92 miljoner skogskubikmeter och cirka 16 miljoner skogskubikmeter dör av

FOTO: MICHAEL ENGMAN

naturliga orsaker. Det innebär alltså en ökning med ca 14 miljoner skogskubikmeter varje år. Siffrorna avser medelvärden de senaste åren, och kommer från SLU Riksskogstaxeringen och Skogsstyrelsen.

I faktiska siffror har Sverige dubbelt så mycket skog, eller biomassa som man brukar säga, i dag jämfört med vad vi hade för 100 år sedan. När Riksskogs-

taxeringen genomfördes första gången 1923 fanns det ungefär 1,7 miljarder skogskubikmeter och i dag har vi 3,6 miljarder skogskubikmeter. Under samma period har vi avverkat cirka 6,6 miljarder skogskubikmeter, enligt tillgänglig statistik. Jämfört med 1923 har vi under 100 år alltså avverkat nära fyra gånger så mycket skog som fanns då, samtidigt som virkesförrådet har fördubblats.

Vad vill du veta?

Ställ en fråga till SCAs experter inom t ex skogsvård, markjuridik och naturvård! Mejla till info.skog@sca.com.

I nästa nummer!

Roger satsar på **hög tillväxt**

Kvalitet i fokus för SCAs produktionsledare

Så bygger du en **julbock av granris**

Igloo Åre – iskallt hotell med hög mysfaktor

HISTORISKT AVTAL OM SKYDDADE SCA-SKOGAR I NORRBOTTEN

Mats Karström, Steget Före, och Per Simonsson, tidigare skogs-ekolog vid SCA, berättade om det över 30 år långa arbetet med att skapa ett långsiktigt skydd.

FOTO: MAGNUS EKLUND

Den 19 september gjordes en unik överenskommelse mellan SCA, Länsstyrelsen Norrbotten, Naturvårdsverket och den ideella föreningen Steget Före. Det innebär att 25 SCA-skogar med höga naturvärden får ett långvarigt skydd genom reservat och naturvårdsavtal.

Skogarna, som kallas för Steget Före-skogarna, ligger i Jokkmokks kommun, främst kring Vuollerim, och omfattar totalt 1 114 hektar produktiv skog.

Variationen i de skyddade skogarna är stor. Här finns gammal granskog, äldre tallskog präglad av skogsbränder, äldre lövrik skog och skogar i ravinområden vid Luleälven. Skogarna hyser många rödlistade arter av exempelvis kärlväxter, lavar och svampar.

– Det här är väldigt värdefulla skogsmiljöer som är viktiga för den biologiska mångfalden och som vi under decennierna har skyddat och värnat. Att vi nu till

slut lyckas ro en överenskommelse i hamn och skapa ett långsiktigt formellt skydd är mycket positivt och tryggar skogarnas framtid, säger Hans Djurberg, hållbarhetschef på SCA.

Överenskommelsen, som presenterades vid en ceremoni vid Lagnäsån den 19 september, markerar slutet på en långvarig process. De unika och värdefulla områdena upptäcktes genom ideellt arbete av Mats Karström och Steget Före-gruppen som bildades 1986. De utvecklade en ny inventeringsmetodik som underlättade arbetet med att identifiera skogar med höga naturvärden utifrån olika naturvårdsarter. Metoden är numera vedertagen i hela Sverige och används av både myndigheter och skogsbolag.

ÄNTLIGEN I MÅL

Mats Karström har under åren lagt ner ett omfattande ideellt arbete på inventeringar och inte minst på dialog med SCA och myndigheter för att få ett skydd för skogarna.

– Ett över trettio år långt miljömaraton går äntligen i mål. Det känns helt fantastiskt och samtidigt smått överkligt, säger Mats Karström som tackar alla inblandade för ett bra samarbete.

– Utan arbetet i Steget Före hade vi inte varit här i dag, konstaterar Per-Anders Jonsson, chef för naturskyddsenheten på Länsstyrelsen Norrbotten. Genom ett ihärdigt arbete har de här skogarna lyfts fram och fått den uppmärksamhet de förtjänar. Sådana här skogar finns det inte många kvar av, och de är otroligt skyddsvärda, både för sin natur och för friluftslivet.

Redan 1998 gjordes en utfästelse om att långsiktigt bevara de aktuella områdena genom en avsiktsförklaring mellan myndigheterna och SCA. Genom åren har sju områden köpts av staten som naturreservat, och nu sluts alltså en paketöverenskommelse för de resterande skogarna i det aktuella området. Staten ersätter SCA för åtta naturreservat och för 17 områden sluts naturvårdsavtal utan ersättning.